

گزارشی از یافته‌های پیمایش ملی ذائقه سینمایی ایرانیان

تلویزیون؛ منبع اول ۸۶.۴ درصد ایرانیان برای تماشای فیلم و سریال

پیمایش ذائقه سینمایی ایرانیان در تابستان ۱۴۰۰ در سطح ملی اجرا شد. هدف اولیه این پیمایش دست یافتن به تصویری از انتخاب‌ها و ترجیح‌های پاسخگویان بود. مرحله گردآوری اطلاعات این پیمایش ملی با تعداد نمونه ۵۳۳۹ در تیرماه ۱۴۰۰ صورت گرفت. مدیر علمی این طرح فاطمه فلاح و ناظر علمی محمد رضایی بود.

مقدمه

برای دستیابی به تصویری کلی از انتخاب‌ها و سلیقه‌های سینمایی ایرانیان، پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات به سفارش سازمان امور سینمایی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، پژوهشی درباره ذائقه سینمایی ایرانیان تدارک دید که مشتمل بر اجرای پیمایشی ملی و نگارش متن‌های تحلیلی است. این پیمایش با این هدف طراحی شده است که جایگاه فیلم و سریال را در زندگی روزمره مردم تحلیل کند و از ترجیح‌ها / سلیقه‌های مردم شناختی به دست دهد را بازشناسد و الگوهای قابل تشخیص در «مصرف سینمایی» پاسخگویان را بازشناسد.

این پژوهش در تحلیل ذائقه سینمایی به چند نکته توجه می‌کند:

جایگاه فیلم و سریال در زندگی روزمره مردم
شناخت ترجیح‌ها / سلیقه‌های سینمایی مردم و تحلیل الگوهای قابل تشخیص
دلالت‌های فرهنگی و اجتماعی مصرف سینمایی.

بیشتر سؤالات پیمایش رفتار اظهارشده پاسخگویان را می‌سنجند. افزون بر مصرف سینمایی روزمره مردم و شیوه مصرف پاسخگویان و ترجیحات و علایق آنان، چند پرسش هم به آگاهی و دانش پاسخگویان از سینما اختصاص یافته که در تحلیل ذائقه تماشاگران مهم است

اما یک مسئله مهم درباره سینما در همه جای جهان دلالت‌هایی است که مصرف سینمایی به همراه می‌آورد که خود برآمده از گسترش منطق اقتصادی درون حوزه تولید فرهنگی است. این شکل از مصرف در ساخت و بازتولید ذائقه فرهنگی مخاطب مشارکت می‌کند. چند پرسش هم با این هدف طراحی شده که مصرف سینمایی ایرانیان را از این منظر بسنجد. در واقع، اینجا پژوهش قدری پا را از سنجش ذائقه فراتر گذاشته و به دلالت‌های فرهنگی و اجتماعی کلان‌تر ذائقه سینمایی پاسخگویان توجه کرده است. سنجش‌ها با توجه به حساسیت‌های فرهنگی و اجتماعی فعلی در ایران انتخاب شده‌اند. این گزارش صرفاً گزیده‌ای از یافته‌های این پیمایش است که به نقل از وبسایت پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات بازنشر می‌شود.

روش جمع‌آوری اطلاعات و تکمیل پرسشنامه به شیوه تلفنی بوده است. بر اساس تجربه به دست آمده، میزان همکاری و محافظه‌کاری پاسخگویان، ضرورت برخورداری نمونه تحقیق از ویژگی پراکندگی و زمان حضور گروه‌های

مختلف سنی و شغلی در خانه، با حدود دوسوم از نمونه‌ها از طریق شماره همراه و با یک سوم دیگر از طریق خط ثابت تماس گرفته شد.

درصد تماشاگران فیلم و سریال

به استناد این پیمایش، نیمی از پاسخگویان (۵۰.۳ درصد) روزی یک یا چند فیلم یا سریال تماشا می‌کنند. افرادی که از هفته‌ای چندبار تا سالی چندبار فیلم یا سریال تماشا می‌کنند ۳۱ درصد هستند. همچنین ۱۸.۳ درصد نیز اظهار داشته‌اند که فیلم تماشا نکرده یا حداکثر سالی یک فیلم می‌بینند. به‌طورکلی ۸۱.۷ درصد پاسخگویان اظهار کرده‌اند که فیلم و سریال می‌بینند و ۱۸.۳ درصد گفته‌اند هرگز فیلم نمی‌بینند یا حداکثر سالی یک فیلم می‌بینند که این عدد نسبتاً قابل توجه است.

نحوه تماشای فیلم و سریال

به استناد این پیمایش، تماشای فیلم و سریال از طریق تلویزیون ایران با ۸۶.۴ درصد، بیشترین فراوانی را نسبت به دیگر روش‌ها دارد؛ بعد از آن به ترتیب؛ تماشا در سالن سینما (پیش از شیوع کرونا) با ۳۶ درصد و دانلود از اینترنت با ۳۴.۵ درصد، شیوه‌های رایج پاسخگویان برای تماشای فیلم و سریال است.

فیلم ایرانی یا خارجی؟

ترجیح بیش از نیمی از پاسخگویان (۵۸.۱ درصد) بر تماشای فیلم‌های سینمایی ایرانی است. از سوی دیگر ۲۱.۷ درصد، فیلم‌های سینمایی خارجی را ترجیح می‌دهند. برای ۱۶.۶ درصد نیز به‌طورکلی کشور سازنده فیلم اهمیتی ندارد.

سینمای کدام کشورها در ایران طرفدار بیشتری دارد؟

به استناد این پیمایش، فیلم‌ها و سریال‌های آمریکایی با ۵۴.۴ درصد طرفداران بیشتری در ایران دارد. پس از آن ترکیه با ۲۲.۳ درصد، کشورهای اروپایی ۲۰.۱ درصد و هند با ۲۰ درصد در رتبه‌های بعدی قرار دارند.

بهترین فیلم‌های سینمایی ایرانی از دید مخاطبان

در انتخاب بهترین فیلمی که فیلم‌های ایرانی، بین‌المللی و خارجی مشاهده کرده‌اند، آنان به‌ترتیب از «متری شیش و نیم»، «اخراجی‌ها»، «آینه بغل» و «مارمولک» نام برده‌اند. قرارگرفتن نام هر دو فیلم سعید روستایی یعنی «ابد و یک روز» و «متری شیش و نیم» که مضمون اجتماعی دارند در میان فیلم‌های برگزیده پاسخگویان در نوع خود توجه‌برانگیز است. این دو فیلم در سالیان اخیر به دلایل مختلف موضوع توجه مخاطبان قرار گرفته و از رسانه‌های مختلف مانند اینترنت و ماهواره در دسترس آنان بوده‌اند. اما روند کلی‌تر عبارت است از محبوبیت فیلم‌های کمدی در میان مردم؛ فیلم‌هایی که برخی از آنان به دلیل کیفیت نازل مورد انتقاد منتقدان سینما قرار داشته‌اند.

فیلم‌های برگزیده خارجی مخاطبان

بر اساس پیمایش ملی ذائقه سینمایی ایرانیان، مردم شناخت زیادی از «فیلم­های خارجی»، ندارند و حوزه علائق آنان نیز بسیار متنوع است. جز گروه بسیار ناچیزی از علاقه­مندان حرفه­ای سینما، انتخاب سایرین تاحدی «تصادفی» است و البته با جنبه سرگرم‌کنندگی مرتبط است. به لحاظ ژانر نیز در این فهرست تنوع به چشم می­خورد. چند فیلم از فیلم­های موسوم به اکشن در فهرست فیلم­های برگزیده خارجی مخاطبان قرار گرفته است. فیلم‌های «سریع و خشن»، «پدرخوانده»، «ارباب حلقه‌ها»، «شعله» و «بر باد رفته» به ترتیب فیلم‌های برگزیده مخاطبان بوده است.

تماشای سریال­های ایرانی و خارجی

در پاسخ به این پرسش که: «بیشتر سریال­های ایرانی تماشا می­کنید یا خارجی؟» اکثر پاسخگویان (۷۳.۹ درصد) اظهار داشته­اند که سریال­های ایرانی را بیشتر تماشا می­کنند. در مقابل ۱۴.۲ درصد بیشتر سریال­های خارجی را تماشا می­کنند. ۱.۷ درصد نیز برایشان ایرانی یا خارجی بودن سریال تفاوتی ندارد.

در میان افرادی که «سریال­های خارجی» را تماشا می­کنند، سریال­های آمریکایی و ترکیه­ای در رده اول و دوم قرار گرفته­اند. فاصله میان این دو نیز زیاد نیست. همانطور که انتظار می­رفت سریال­های ترکیه­ای جایگاه مهمی در سبد مصرف فرهنگی ایرانیان پیدا کرده­اند.

بهترین سریال­های ایرانی مورد تماشا

پاسخگویان سه «سریال داخلی» «پایتخت»، «دودکش» و «یوسف پیامبر» را به عنوان سریال­های محبوب خود برگزیده­اند. جز در مورد سریال محبوب «پایتخت» و تاحدی سریال «دودکش» که فصل سوم آن در زمان اجرای پیمایش برای نخستین بار در حال پخش بود، سایر سریال­ها از سوی شمار اندکی از پاسخگویان به عنوان سریال محبوب انتخاب شده­اند.

معیارهای انتخاب فیلم

پرسش «فیلم­هایی را که می­بینید غالباً چگونه انتخاب می­کنید؟» می­تواند در شناخت آگاهی، جدیت و ترجیحات پاسخگویان پرسش مهمی باشد. ۳۷ درصد پاسخگویان گفته­اند که بیش از هر عامل دیگری «اتفاقی» فیلمی را برای تماشا انتخاب می­کنند. ۱۷.۵ درصد پاسخگویان، اطرافیان و دوستان را مهم­ترین مرجع انتخاب فیلم برای تماشا عنوان کرده­اند، حدود ۱۴ درصد تبلیغات و ۱۴ درصد حضور بازیگر مورد علاقه­شان را ملاک اصلی در انتخاب فیلم دانسته­اند. سهم کارگردان ۲.۴ و نقدهای سینمایی صرفاً کمی بیش از ۶ درصد است.

سایر یافته‌های این پیمایش در فایل زیر قابل دریافت است.